చిన్నకథ

"ఎంత చెడ్డా ఎనభయ్యో నెంబరు నాకె కీరైనా లేకుంటే ఏం బాపుంటుంది? ఆ శెట్టిగారి కొట్టుకి మంచి వాయిల్సు వచ్చాయి ఇక అరటిపండ్లు ఒక ఒంబయైనా కావాలిగా. ఇంటికో పండు, రెండు వక్కలూ, రెండు ఆకులూ" అన్నది పార్వతమ్మ.

"చెప్పా ఒకటేసారి యింకా ఏ మేమి కావలసి వుంటుందో" అన్నాడు నిట్టూరుస్తూ నాగయ్య.

"ఏముంది రెండు రాగిహండాల నిండుకూ అత్తిరసాలు.....పెళ్ళికొడుక్కి ఓ పరిగంచు పంచా, పై కండువా....పెళ్ళికొడుకు ఎత్తైన మంచం, పెట్టె,నించే, చెంబులు, హంసతీపాలు రెండు ..."

"కానీ....విలపడం ఎందుకూ" అన్నాడు నాగయ్య మధ్యలో,

"రెండు దిండ్లు, రెండు పడుపులు . ఒక దోమతెర....పెంట కుంకుంబరిణె .... చిన్న "తట్టు, వలుచని వెండికంచం—అదోగారి కాంతమ్మకు పెట్టే పంపించారే ..సాలుగు లోటాలు, ఒక పెద్ద మజిచెంబు."

ఏసింది పార్వతమ్మ. "ఇంకా అడంగేలు వుంటాలిగానీ,అన్నాడు ఈలోగా ఎదురింటి కామాక్షమ్మ వంటూ...."ఏం ఒదినా అన్నీ సరిపైనై ఎలాంటిది కొనబోతారు?"

"నాలో ఏకీ గమనానికి వస్తేగా" అన్నుర్వతమ్మ బెట్టుసరిగా!

"నికేమి లేమ్మో దాపా దింపూ యిచ్చి పేసేవాళ్లు వున్నారు. అన్నీ పెట్టి ఆనవ పంపేవారూ వున్నారు" అన్నది కామమ్మ.

"కిడ్డా మా అమ్మికి లోకువచేస్తామా ఆట్టో చస్తేనేం" అన్నది పార్వతమ్మ. నలభై పంపేస్తారే ...అత్తిరసాలు ఆ కాలంనాటిదిగదే ఇప్పుడందరూ లడ్డులూ చేసుకొంటున్నారు. ఆఎనభట్టమ్మగారింట్లో రెండు రాత్రులుగా గాసు దించినట్టున్నారు నాలుగు లందాలకు నింపారు" అన్నది కామమ్మ.

మా లడ్డులే చేయాలి ఒకినా: ఈ కంబ్రోలు వచ్చి చక్కెర దొరక" అన్నది పార్వతమ్మ.

"రకేసే కరువు ఓపినంత దొరుకు దుమీరూ ఆ లడ్డులేచేస్తే నలుగురి బ్యాదగా వుంటుంది. ఇంతకూ శ్రీతలు కొంటున్నారే చిట్టమ్మాయి తియపటికి పెళ్ళి తెచ్చిందట బాణలి కావుందని..... ఆ ఇడ్లీ పాత్ర ఎంత నాకేమారు ఇరవై నాలుగు యిడ్లీలు అవ్వు వార్తు ఐదు వంద ఆ ఆద్దాల బీరువా. మనిషి కనపడుతుంది. ఇందాకే అన్నది కామాక్షమ్మ.

ఎంటూ కూచునే వున్నారు.

తీవర ఏ.మేమి తెచ్చింది"

మ్మా! దాని కేసేం అదెలా చెబితే "పేరు అడుతాను. ఆదేమో పిరుంగు కుక్కి తట్టలు ఎన్నులైనాయి. వాటిని జరుపు, కూచుంటే మూరెడు పైకి తొక్కిస్తే రాలింది నాలుగు తూములు జొన్న నిలువు అద్దాలు రెండు....పెద్ద పెట్టెపుం దనుకున్నావు. అల్లుడికి బంగారు గొడ్డాను గడియారం, మరకతం తాపిన మిద్దె బంగారం, లెన్‌పట్టు సిల్కు పంచెలు, కాశ్మీర్ ఉను, బంగారు బరిణె, పెండ్లి వక్కాకు నిస్తల్లాంటివి పెండ్ల కంపం.....

తో....అవన్నీ ఎవరికి గమన ముంది పేపే ఒక ఇంటి పిండుకూ సామాన్లే."

నమి మున్‌జాగ్రత్త వచ్చినవా రమ్మా నాభర్త యిక్కడ కానున్నాడుటుందా. వారంరోజుల నుండి నాగ న్న నీమకుట్టినట్టయి నావుంటినుకున్నావా? రేపు అందరిలో ఆయమ్మాయిని ఎలా పంపు తాదో చూస్తానుగా" అంటూ పార్వతమ్మ చివాలున లేచి వంటగదిలోకి వెళ్ళిపోయింది.

"అదేమి టన్నయ్యా! అలా కూచుంటా రెందుకు?" జరిగేవి జరగాలా వద్దా? తాళల నుండి పేరుపొందిన సంసారం నలుగురిలో పడితే ఏ ముంది? అందులోనూ యింకా యిట్టిపు ఆపుపుచులు ఏ అయ్యలదేతో పటియివ్వాలిగా రొలిసలుంచుకొన్నదాని పట్టు పాపేలను చూచేగా రేపు ఎవత్తైనా గడప దాటొక్కడానికి నాహానిస్తాడు." అన్నది నాగయ్యతో కామాక్షమ్మ.

నాగయ్య ఏమీ మాట్లాడలేదు. నా రెండుసు వచ్చింది లే నాయనా .. ఏ బోకలిగింది చెప్పాను . ఒదిన అంటూ లోపలికి వెళ్ళిపోయింది కామాక్షమ్మ.

నాగయ్య స్వాదయసిపులో హిమాలయాలు లుప్తమేసుకొన్నవి. ఉన్న అన్ని నాలుగు ఎకరాలు అందులో మూడు ఎకరాలు మెట్ట. ఆ మూడు ఎకరాల్లో వేసిన విత్తనాలు మొలకెత్తుతున్నాయి గానీ మొలక వచ్చిన పాపాన పోలేదు. అసలు వానదేవుడు కనబడి ఆరు సంవత్సరాలైనై గా. ఇక ఉన్న ఎకరాలు బావి ఆధారం కూడా స్వల్పమే. ఆ బావిలో నాలుగింట ఒకభాగంవున్నది కానీ, అందులో తుంగేలు మొలచి అవి కూడా ఎండిపోయినై. భాగాలలో వున్న బావి గనుక పూటీపనుల్ని రీయించడానికి సర్దిడీయివ్వనన్నది ప్రభుత్వం. ఆ నంజ పొలంలో గూడా పంట రాలి నాలుగేళ్ళు బాకాయి ఎద్దులకోసం దుబారాస్తు పెట్టు అనిపిళ్ళ ప్రతియింటికీ యిచ్చారుగా, వాటు అన్నాడు గానీ అప్పు పుట్టలేదు సరిగదా ఆ పంపిన తొగుటయ్యేల యింటా యింట్లోనే వాడు లేదు. రాలి ఉగాది పెట్టుకుంటే మనం ప్రతిమాత్రం ఏం లాభం" అన్నది పార్వతమ్మ పన్నీరు పనుస్తూ. ఇంకా నాన్న క్షణం చేతిలో పెళ్ళి పత్రిక అడిగాడు. అందులో ఇదివరకే పెళ్ళి పత్రిక అడిగాడు. ఆ రాత్రి పార్వతమ్మ "ముందు ఇవ్వాలి అన్నాడు నాగయ్య. ఇప్పుడు ఏపి తీయకో. విత్తనం తప్పు చెరి సగం సరేనా" అన్నాడు నాగయ్య. "అదెంటు బాబూ విత్తనంలో గూడా భాగమైతే ఎలాగా?" అన్నాడు "అదేం పొమ్ము కాదా?" అని ప్రశ్నించాడు నాగయ్య. ఇదుకు ఎలికే మళ్ళీ ఏం కోపం వస్తుందో అనుకొని గానుగు యింటివద్దకు వచ్చేశాడు నాగయ్య.

ఈలోగా పార్వతమ్మ వచ్చి, "ముందుగా పిచ్చాలు తీసి పిండివేసి పెడితే మంచిది ఎప్పుడైనా యాభై అయిగారాదుండీ" అన్నది "ఎందుకు లే రెండు రోజుల్లో గానుగ ఆడక అయిపోతుందిగా బెల్లంవేసి అన్నీ తెచ్చుకో వచ్చు" అన్నాడు నాగయ్య "ఇంత తొందరా మైతే ఎలాగా? అంతా మీ ఇష్టం. ఆ చిప్పెమ్ము గా రింటికి వెళ్ళి చూచు అంతా ఎలాగా సిద్ధం చేశారో" అన్నది పార్వతి.

"ఇక చాలు నీ సంగీతం వారికి కలిగింది అన్నీ ముందు చేసుకున్నాడు మనకు లేదు అన్నీ ఆలస్యంగానే కాసి" అన్నాడు నాగయ్య.

ఉగాది సాంగ్యం!

కాడి గిత్తలుకూడా గడ్డి లేక హాహాకారాన్నాయి ఈ స్థితిలోపల్లి నాగయ్య సంస్కారానికి నాలాయిమ్మ పెద్ద బరువుగా కూచున్నది. ఎదిగిన పిల్ల ఎనిమిదేళ్ళగా కూచుంటే లోకం ఏమనుకుంటుంది? అందులో నాటి కులస్థులు ఏమనుకుంటారు? కట్నం మాట నలా వుంచి కల్యాణాన్ని .. అయిం దని పంచడానికి రెండువేలు పట్టింది. శెట్టిగారి పుణ్యమా అని ఆ నాలుగు ఎకరాలు స్వాధీన అనుమానం పెట్టుకొని ఆ డబ్బులిచ్చాడు. లేకుంటే ఎవడయ్యో పెళ్ళి అప్పుతో పాటు అప్పుడప్పుడూ తెచ్చుకున్న బత్తెం క్రింద రెండు వందలు చిల్లర అప్పులున్నాయి. ఇక, పిల్లాం మెడలో తాళిబొట్టుతప్ప చింతాంత బంగారు లేదు. ఆ గిత్తెడ్డిగ బ్యాంకీలో మూలుగుతూ ప్రతి సంవత్సరమూ వలలై రూపాయలు వడ్డీ గుంజుకొంటున్నది.

ఈ అప్పులు తీర్చడానికి ఆధారం ఏమీ లేక పోయింది. అన్నా నిచేతనవై గంజి ముంత ఉప్పుకొని చాటు చాటున తెప్పుకొని ఆ ముంతెమ గంజిలో దోసెడు రాగిపిండి పోసి కలియబెట్టుకొని తలో కబళం తినే గతి పట్టింది. ఆ గంజికూడా ముసలివారికే గాని జబ్బు పుషిగల వారికి లేదనడంతో నాగయ్య కడుపులో గంపెడగ్గి పడింది. ఇక ఈ ఊళ్లో వుంటే మానాలు పోయినవి సరిగదా ప్రాణాలు గూడా దక్కవని బాగా నిర్ధారణ అయిపోయింది ఆ స్థితిలో భగవంతుడు కన్ను తెరిచాడు. ఏ చెవిటి మేపుమో ఏమరుపాటున వాలతంతో నాలుగు దుక్కుల వానకురిసింది

శెట్టిగారు దయార్ద్రహృదయుడు కావడం చేత నాగయ్య పొలాలను ఆయనకే కౌలుకు యిచ్చాడు. అప్పుడే సాగు ఖర్చులక్రింద నాలుగువందలు ఖర్చయింది నాగయ్యకు తెలిసిన లెక్కే. అవసరుకు వాన లేకపోవడంలో పాలుపోసుకున్న జొన్న కంకులు ఎండిపోయి మూడు ఎకరాలు ఏరితే నాలుగు కుక్కి తట్టలు ఎన్నులైనాయి. వాటిని అంటూ పడి రూపాయల నోటు తీసియిచ్చాడు శెట్టి. నాగయ్య వణుకుతూ ఆపడి రూపాయలు తీసుకొని నాలుగు రూపాయల ఎర్ర జొన్నలు... నాలుగు రూపాయలు పలమనేరు రాగులూ తీసుకొని వచ్చి యింట్లో ఏడేశాడు. రవణ రెడ్డిగారిని పట్టుకొని గానుగ నాలుగు రోజులు బాడుక్కి యిమ్మన్నాడు. అది రెండు ఎండ్లు పోయిందని అడ్వాన్సు యిస్తే పేటలో రంగయ్య గానుగ దొరుకుతుందనీ చెప్పాడు. ఆ వెంటనే రంగయ్య దగ్గరి కెళ్ళి ఆయన చేతిలో ఒక రూపాయ పెట్టి నీ బాడుగను వూలల్లో పెట్టి యిస్తానని సందర్భం చెప్పి ఒప్పించి గానుగను తెచ్చి ,నిలపేయించాడు పాత పెనమవుంది కానీ అది అడుగు పోయింది. శెట్టిగా రింటికే వెళ్ళి సేద్యగానికో చెప్పి ఎలాగో సరిచేయించి పెట్టాడు. దోసుడు పారలు శిబ్బులూ అన్నీ సరిచేసుకొని గానుగ పొయ్యికి మట్టివేసి ఎడిపోయిన పొగగూడును సరమ్మత్తు చేసుకోవడానికి ఆ రోజంతా సరిపోయింది ఆ రాత్రి వూళ్ళో, తోట కొడుతున్నానని అకులు కావలసిన వారు రావచ్చు నని చెప్పాడు. చెరకు సరికి ఆకులు ఒలిచి మోపు లు కట్టి ఇండిలో వేస్తే మోసులు ఎవరైనా తీసుకుని పోవచ్చు. చెరకులు గాసు గిల్లు చేరినై. అడకం ఆరంభమైంది. కట్టెవాటు నేల గనుక నీళ్ళు సరిగా లేక పోవడంతో బెల్లం అంత బాగా కాలేదు. పట్టిన ముద్దల్లా నెమ్ము రెక్కుతోంది. ఐనా త్వరగా ఆడించి బండ్ల కెక్కిస్తే రెండోరకం సరుకుగానైనా వెల పోతుందని నాగయ్య ఆశ ఆందుకే తిండీ నీళ్ళకు ఆశించక పేకువన పట్టిన కాడి రాత్రి ఎది గంటల వరకూ నిలికి లేడు.

ఈ లోగా జరిగే పని జరగాలిగనుక అల్లుడికి జాబు వ్రాయడం మంచిదని అనుకున్నాడు నాగయ్య. తొలి ఉగాది కనుక మనిషి వెళ్ళితేనే మదింపుగా వుంటుందని ఎట్టుబట్టింది పార్వతమ్మ. కానీ చెరకు అడకం ప్రారంభించడంవల్ల తియ్యడి లేదనీ, ఏమీ అనుకోక ఉగాదికి నాలుగు రోజులు ముందుగానే రావాలని ఆ ఊరి మాస్టరు దగ్గరకు వెళ్ళి జాబు వ్రాయించాడు నాగయ్య. ఇక కూతురు అల్లుడు యింటికి వస్తే ఏ మేమి చేయాలి ఏ దేది ఎలా వుండాలి అని ఆలోచనలు ఒకవైపు నాగుతూనే వున్నాయి. ఓవైపు తిండి తీర్థం వండి వారుస్తూ ఇంకోవైపు ఇంటికి మిన్నుం పూసింది పార్వతమ్మ. మంచీ చెడ్డా సరి చేసుకోవాలిగా రెండు వంచలు పసుపు నీళ్ళలో తడిపి లక్షు పెట్టే హండాలకు చుట్టడానికి ఆరవేసి పడతపెట్టింది. వెన్నుగాటిలో ప్రేలాడుతుండే మట్రిఆకుల తోరణాన్ని విప్పి నానవేసి విస్తళ్ళుకూడా కుట్టిపెట్టింది. అమ్మాయికోసం అన్నీ ముందుగానే హుషారుగా సేకరించి పెట్టాలని ఆమె ఆశ.

నాగయ్య రాత్రిపూటకూడా యింటికి రాడు. ఒంటరివాడు గనుక పగటిపూట పని నిమిషాలైనా విశ్రాంతి దొరకదు చిన్నహుతుడు చెరుకులు గానుగలో పెడుతుంటే యింకో అమ్మాయి ఎడ్లుంగు తోలుతుంది. పెనిమ క్రింద చెత్తపేయడానికి మాత్రం ఒక కూలాడు అవసర మయ్యాడు. మిగిలిన పనులన్నీ తానే చుట్టుకొని పోతున్నాడు బెల్లం మాత్రం వండింది వండినట్టు గానుగ యింటిలోనే వుంది అంతా పూర్తియైన పెనుక పంచుకోవలసి వుంటుంది గనుక దానిని ఎక్కడికీ కదిలించే వీల్లేదు. శెట్టిగారి సేద్యగాడు మాత్రం రాత్రిపూట వస్తాడు కావలి కాయడానికి తోడుగా.

చెరకు చాలా కొద్దిగా పండింది గనుక త్వరగా ఐపోవచ్చునని ఒక రిద్ద రన్నారు. ఈ లోగా సంతరోజు వచ్చింది, ఎది పూలాయలు యిస్తానని శెట్టిగారు చెప్పాడు గనుక నాగయ్య వెళ్ళి అడిగాడు. "విత్తనం పడలేదా? ఆ డబ్బుల్లో ఎత్తుకోరాదూ" అన్నాడు శెట్టిగారు.

"ఎంత చెప్పినా యీ యెత్తుధారం యింతేగా" అంటూ వెళ్ళిపోయింది పార్వతమ్మ.

పార్వతమ్మకు మనస్సులో మనస్సు లేదు. ఇక ఉగాది ఐదో రోజుల్లో నైనా గానుగ రేపటికి పూర్తికావచ్చు. ఇక పంపుకొనే దెప్పుడూ ఆ బెల్లాన్ని బండ కెక్కించి పదహారుమైళ్ళు చిత్తూరు ఒక్కరోజు ప్రయాణం ఎడుతుంది. ఆ మండీలలోనైనా వెళ్ళిన వెంటనే డబ్బు లిస్తారా వారా,మండీ నుంగులకోసం అంగళ్ళు కాసి, అవి వ్యాపారానికి పెట్టనవేనా? కనీసం వారంరోజులైనా త్రిప్పుకనిది సగం డబ్బైనా అందదు గా. ఆ డబ్బు వచ్చీ. ఇక సామాన్లు కొని, తిరుపతికి పోకపోయినా ఆ పాత్రలు చిత్తూరులో కొన్నా అందుకైనా వ్యయపడి కావడ్డూ ...సమయూ చక్కెరా. వక్కలూ పెప్పె, మంచం....ఇవన్నీ ఎప్పుడు కొనడం....అయ్యో, భగవంతుడా! ఈ పాడుదేవుడికి నామీ దేరావలీ ఈఅక్కను ఏ పాడుబ్రతుకు....

నానా విధాలా అనుకుంటున్నది. ఆమెకు అందరిమీదా కోపం వస్తున్నది. ఆ రాత్రి మళ్ళీ గానుగ యింటికి వెళ్ళి, "ఒక్క పచ్చి పుంటై పోయింది. మండిపోతున్నది శరీరం" అని నాగయ్య బ్రతిమలాడినా, "అమ్మా! నిద్ర వస్తుందే" అంటూ ఆ ఇద్దరు ఆడపిల్లలూ మొత్తుకొన్నా....."మీరు కూలిచ్చినా సరే లేకున్నా సరే నాకుమాత్రం సాధ్యం కాదనీ" కూలాడు మొండికేసిన పట్టుగా కూచుని మరో పెనిమ పాగును దించిపెట్టింది. కిరసిన్ లేంపులూ ఆరిపోయింది. చలిమంటలేసి ముద్దలు పట్టాడు నాగన్న.

ఉదయం పది గంటలకల్లా ఆడకం అయిపోయింది నాగయ్యశెట్టిగారి యింటికి వెళ్ళి "బాబయ్యా, అయిపోయింది ఆడకం నాలుగు గులుపస్తే కూకం వేయించుకోవచ్చు"నన్నాడు. "ఇప్పు డేం నాగయ్య అంత తొందర....ఎదు రెండ సాయంకాలం కాఫీత్రాగి వస్తాను లే దందెం కట్టె తెచ్చి పెట్టు." అన్నాడు.

ఇక ఎదురాడలేక వెళ్ళి పోతున్న నాగయ్యను పిలిచి, "ఏం నాగయ్యా, ఎంత్రెంది ఉతాడునా" అన్నాడు. "ఆ,...ఎంతో ఎక్కడిది బాబయ్యా కీడ్రా తెలియదు ఏ ముంది, అన్నీ నక్కలు కొరికిన కర్రలు పది గోనెలు బొకం దనుకుంటున్నా" నన్నాడు.

శెట్టిగారితో మాట్లాడి యింటికి వెళ్ళగానే పార్వతమ్మ, "చద్దికూడు కడుతాను, ఆ శాంతయ్యను పిలూ బాడుగ బండి, ఆ రామన్నగారి ఓబులయ్య కూడా వస్తాడేమో అడుగు. సాయంకాలం అరు గంటలకే భర్తీచేస్తే రాత్రికే చిత్తూరుకు చేరుగోవచ్చు. నేనూ బండ్లతో గూడా వస్తాను. ఉదయమే అన్ని నెలవులూ తీసుకొని ఆ బండ్లలోనే యింటికి రావచ్చు....ఏం కామాక్షమ్మా ఏమంటావు?" అన్నది యింతా చెప్పి కామాక్షమ్మను చూస్తూ పార్వతమ్మ, "అంతే లే ఒదినె....గాను గింటి నుండి యింటికి, యింటినుండి మండీకి రెండు మూడు మార్లు మార్చడం గూడా బాగాలేదు అది ముందే నమురెక్కిన బెల్లం. పెండెలాగా ఐపోతే అదీ కష్టమే" అన్నది కామాక్షమ్మ.

"సరే కట్టూ అన్నం" అంటూ నాగయ్య ఓబులయ్యను వెళ్ళి పిలిచాడు. "నా ఎద్దులు బాగా యీరుస్తాయి. ఐదు గోనెలైనా ఫ్యూ లేదు. వేరేబండి వద్దు. కానీ బాడుగమాత్రం కరుగ్గా మండీ దగ్గరే యిచ్చి వేయాలి" అన్నాడు. "అలాగే ఓబయ్యా. నీ సొమ్ము నా రెండుసు? పిండి పిలిపి పెట్టమను. అన్నం వద్దులే నేను కట్టుకొని వస్తాను. సాయంకాలం వచ్చి పిలుస్తాలే"అని చెప్పి గానుగయింటి వద్దకు వెళ్ళాడు.

గానుగింటి వద్ద కావలి కూచున్న కూతురు రాజమ్మ, "నాన్నా, నాకు పకికిటిలే లేవు చినిగి పోయాయి ఒకటి తీసుకొస్తావుగా" అన్నది. "నాకు పావడా లే కుం డే ఒప్పుకో"నంటూ చెరకు తీసుకొని పైకి వచ్చింది లక్ష్మి. "తెస్తాను లేమ్మా యిద్దరికీ. ఇంటికి వెళ్ళి, అన్నం తినండి. నే ను వుంటా లే" అంటూ వారిని పంపించివేశాడు.

దోసెను లేపి బెల్లాన్నంతా తుడిచి ఓ ప్రక్క పెట్టి అక్కడే నడుం వాల్చాడు. నాగయ్యకు అలసట, దిగులు మిళితమైన ఆ యీ సంచ వచ్చింది. రెప్పలు క్రిందికి లాగుతుంటే చిన్న పనుసు తీశాడు.

3

"నిద్రగూళా వచ్చిందే మీకు...పొద్దువాలి పోతూవుంటే వెళ్ళి పిలవండి శెట్టిగారిని" అంటూ పార్వతమ్మ వచ్చి ప్రక్కన నిల్చోగానే వులిక్కిపడి పైకి లేచాడు నాగయ్య. కొందర కొందరగా ఓబయ్యను కేకవేసి చక్కా శెట్టి గారింటికి వెళ్ళాడు శెట్టిగారు కాఫీ త్రాగి తూగుటమ్మెలలో కూచుని చుట్ట కాల్చుకుంటున్నాడు."ఏం నాగయ్యా వస్తున్నా పదా" అంటూ పైకి లేచాడు.

తూకం ప్రారంభమైంది వరుసగా తూకం అంటూ పది రూపాయల నోటు తీసియిచ్చాడు శెట్టి. నాగయ్య వణుకుతూ ఆపది రూపాయలు తీసుకొని నాలుగు రూపాయల ఎర్ర జొన్నలు... నాలుగు రూపాయలు పలమనేరు రాగులూ తీసుకొని వచ్చి యింట్లో ఏడేశాడు. రవణ రెడ్డిగారిని పట్టుకొని గానుగ నాలుగు రోజులు బాడుక్కి యిమ్మన్నాడు. అది రెండు ఎండ్లు పోయిందని అడ్వాన్సు యిస్తే పేటలో రంగయ్య గానుగ దొరుకుతుందనీ చెప్పాడు. ఆ వెంటనే రంగయ్య దగ్గరి కెళ్ళి ఆయన చేతిలో ఒక రూపాయ పెట్టి నీ బాడుగను వూలల్లో పెట్టి యిస్తానని సందర్భం చెప్పి ఒప్పించి గానుగను తెచ్చి ,నిలపేయించాడు పాత పెనమవుంది కానీ అది అడుగు పోయింది. శెట్టిగా రింటికే వెళ్ళి సేద్యగానితో చెప్పి ఎలాగో సరిచేయించి పెట్టాడు. దోసుడు పారలు శిబ్బులూ అన్నీ సరిచేసుకొని గానుగ పొయ్యికి మట్టివేసి ఎడిపోయిన పొగగూడును సరమ్మత్తు చేసుకోవడానికి ఆ రోజంతా సరిపోయింది ఆ రాత్రి వూళ్ళో, తోట కొడుతున్నానని అకులు కావలసిన వారు రావచ్చు నని చెప్పాడు. చెరకు సరికి ఆకులు ఒలిచి మోపు లు కట్టి ఇండిలో వేస్తే మోసులు ఎవరైనా తీసుకుని పోవచ్చు. చెరకులు గాసు గిల్లు చేరినై. అడకం ఆరంభమైంది. కట్టెవాటు నేల గనుక నీళ్ళు సరిగా లేక పోవడంతో బెల్లం అంత బాగా కాలేదు. పట్టిన ముద్దల్లా నెమ్ము రెక్కుతోంది. ఐనా త్వరగా ఆడించి బండ్ల కెక్కిస్తే రెండోరకం సరుకుగానైనా వెల పోతుందని నాగయ్య ఆశ ఆందుకే తిండీ నీళ్ళకు ఆశించక పేకువన పట్టిన కాడి రాత్రి ఎది గంటల వరకూ నిలికి లేడు.

ఈ లోగా జరిగే పని జరగాలిగనుక అల్లుడికి జాబు వ్రాయడం మంచిదని అనుకున్నాడు నాగయ్య. తొలి ఉగాది కనుక మనిషి వెళ్ళితేనే మదింపుగా వుంటుందని ఎట్టుబట్టింది పార్వతమ్మ. కానీ చెరకు అడకం ప్రారంభించడంవల్ల తియ్యడి లేదనీ, ఏమీ అనుకోక ఉగాదికి నాలుగు రోజులు ముందుగానే రావాలని ఆ ఊరి మాస్టరు దగ్గరకు వెళ్ళి జాబు వ్రాయించాడు నాగయ్య. ఇక కూతురు అల్లుడు యింటికి వస్తే ఏ మేమి చేయాలి ఏ దేది ఎలా వుండాలి అని ఆలోచనలు ఒకవైపు నాగుతూనే వున్నాయి. ఓవైపు తిండి తీర్థం వండి వారుస్తూ ఇంకోవైపు ఇంటికి మిన్నుం పూసింది పార్వతమ్మ. మంచీ చెడ్డా సరి చేసుకోవాలిగా రెండు వంచలు పసుపు నీళ్ళలో తడిపి లక్షు పెట్టే హండాలకు చుట్టడానికి ఆరవేసి పడతపెట్టింది. వెన్నుగాటిలో ప్రేలాడుతుండే మట్రిఆకుల తోరణాన్ని విప్పి నానవేసి విస్తళ్ళుకూడా కుట్టిపెట్టింది. అమ్మాయికోసం అన్నీ ముందుగానే హుషారుగా సేకరించి పెట్టాలని ఆమె ఆశ.

నాగయ్య రాత్రిపూటకూడా యింటికి రాడు. ఒంటరివాడు గనుక పగటిపూట పని నిమిషాలైనా విశ్రాంతి దొరకదు చిన్నహుతుడు చెరుకులు గానుగలో పెడుతుంటే యింకో అమ్మాయి ఎడ్లుంగు తోలుతుంది. పెనిమ క్రింద చెత్తపేయడానికి మాత్రం ఒక కూలాడు అవసర మయ్యాడు. మిగిలిన పనులన్నీ తానే చుట్టుకొని పోతున్నాడు బెల్లం మాత్రం వండింది వండినట్టు గానుగ యింటిలోనే వుంది అంతా పూర్తియైన పెనుక పంచుకోవలసి వుంటుంది గనుక దానిని ఎక్కడికీ కదిలించే వీల్లేదు. శెట్టిగారి సేద్యగాడు మాత్రం రాత్రిపూట వస్తాడు కావలి కాయడానికి తోడుగా.

చెరకు చాలా కొద్దిగా పండింది గనుక త్వరగా ఐపోవచ్చునని ఒక రిద్ద రన్నారు. ఈ లోగా సంతరోజు వచ్చింది, ఎది పూలాయలు యిస్తానని శెట్టిగారు చెప్పాడు గనుక నాగయ్య వెళ్ళి అడిగాడు. "విత్తనం పడలేదా? ఆ డబ్బుల్లో ఎత్తుకోరాదూ" అన్నాడు శెట్టిగారు.

"ఎంత చెప్పినా యీ యెత్తుధారం యింతేగా" అంటూ వెళ్ళిపోయింది పార్వతమ్మ.

పార్వతమ్మకు మనస్సులో మనస్సు లేదు. ఇక ఉగాది ఐదో రోజుల్లో నైనా గానుగ రేపటికి పూర్తికావచ్చు. ఇక పంపుకొనే దెప్పుడూ ఆ బెల్లాన్ని బండ కెక్కించి పదహారుమైళ్ళు చిత్తూరు ఒక్కరోజు ప్రయాణం ఎడుతుంది. ఆ మండీలలోనైనా వెళ్ళిన వెంటనే డబ్బు లిస్తారా వారా,మండీ నుంగులకోసం అంగళ్ళు కాసి, అవి వ్యాపారానికి పెట్టనవేనా? కనీసం వారంరోజులైనా త్రిప్పుకనిది సగం డబ్బైనా అందదు గా. ఆ డబ్బు వచ్చీ. ఇక సామాన్లు కొని, తిరుపతికి పోకపోయినా ఆ పాత్రలు చిత్తూరులో కొన్నా అందుకైనా వ్యయపడి కావడ్డూ ...సమయూ చక్కెరా. వక్కలూ పెప్పె, మంచం....ఇవన్నీ ఎప్పుడు కొనడం....అయ్యో, భగవంతుడా! ఈ పాడుదేవుడికి నామీ దేరావలీ ఈఅక్కను ఏ పాడుబ్రతుకు....

నానా విధాలా అనుకుంటున్నది. ఆమెకు అందరిమీదా కోపం వస్తున్నది. ఆ రాత్రి మళ్ళీ గానుగ యింటికి వెళ్ళి, "ఒక్క పచ్చి పుంటై పోయింది. మండిపోతున్నది శరీరం" అని నాగయ్య బ్రతిమలాడినా, "అమ్మా! నిద్ర వస్తుందే" అంటూ ఆ ఇద్దరు ఆడపిల్లలూ మొత్తుకొన్నా....."మీరు కూలిచ్చినా సరే లేకున్నా సరే నాకుమాత్రం సాధ్యం కాదనీ" కూలాడు మొండికేసిన పట్టుగా కూచుని మరో పెనిమ పాగును దించిపెట్టింది. కిరసిన్ లేంపులూ ఆరిపోయింది. చలిమంటలేసి ముద్దలు పట్టాడు నాగన్న.

ఉదయం పది గంటలకల్లా ఆడకం అయిపోయింది నాగయ్యశెట్టిగారి యింటికి వెళ్ళి "బాబయ్యా, అయిపోయింది ఆడకం నాలుగు గులుపస్తే కూకం వేయించుకోవచ్చు"నన్నాడు. "ఇప్పు డేం నాగయ్య అంత తొందర....ఎదు రెండ సాయంకాలం కాఫీత్రాగి వస్తాను లే దందెం కట్టె తెచ్చి పెట్టు." అన్నాడు.

ఇక ఎదురాడలేక వెళ్ళి పోతున్న నాగయ్యను పిలిచి, "ఏం నాగయ్యా, ఎంత్రెంది ఉతాడునా" అన్నాడు. "ఆ,...ఎంతో ఎక్కడిది బాబయ్యా కీడ్రా తెలియదు ఏ ముంది, అన్నీ నక్కలు కొరికిన కర్రలు పది గోనెలు బొకం దనుకుంటున్నా" నన్నాడు.

శెట్టిగారితో మాట్లాడి యింటికి వెళ్ళగానే పార్వతమ్మ, "చద్దికూడు కడుతాను, ఆ శాంతయ్యను పిలూ బాడుగ బండి, ఆ రామన్నగారి ఓబులయ్య కూడా వస్తాడేమో అడుగు. సాయంకాలం అరు గంటలకే భర్తీచేస్తే రాత్రికే చిత్తూరుకు చేరుగోవచ్చు. నేనూ బండ్లతో గూడా వస్తాను. ఉదయమే అన్ని నెలవులూ తీసుకొని ఆ బండ్లలోనే యింటికి రావచ్చు....ఏం కామాక్షమ్మా ఏమంటావు?" అన్నది యింతా చెప్పి కామాక్షమ్మను చూస్తూ పార్వతమ్మ, "అంతే లే ఒదినె....గాను గింటి నుండి యింటికి, యింటినుండి మండీకి రెండు మూడు మార్లు మార్చడం గూడా బాగాలేదు అది ముందే నమురెక్కిన బెల్లం. పెండెలాగా ఐపోతే అదీ కష్టమే" అన్నది కామాక్షమ్మ.

"సరే కట్టూ అన్నం" అంటూ నాగయ్య ఓబులయ్యను వెళ్ళి పిలిచాడు. "నా ఎద్దులు బాగా యీరుస్తాయి. ఐదు గోనెలైనా ఫ్యూ లేదు. వేరేబండి వద్దు. కానీ బాడుగమాత్రం కరుగ్గా మండీ దగ్గరే యిచ్చి వేయాలి" అన్నాడు. "అలాగే ఓబయ్యా. నీ సొమ్ము నా రెండుసు? పిండి పిలిపి పెట్టమను. అన్నం వద్దులే నేను కట్టుకొని వస్తాను. సాయంకాలం వచ్చి పిలుస్తాలే"అని చెప్పి గానుగయింటి వద్దకు వెళ్ళాడు.

గానుగింటి వద్ద కావలి కూచున్న కూతురు రాజమ్మ, "నాన్నా, నాకు పకికిటిలే లేవు చినిగి పోయాయి ఒకటి తీసుకొస్తావుగా" అన్నది. "నాకు పావడా లే కుం డే ఒప్పుకో"నంటూ చెరకు తీసుకొని పైకి వచ్చింది లక్ష్మి. "తెస్తాను లేమ్మా యిద్దరికీ. ఇంటికి వెళ్ళి, అన్నం తినండి. నే ను వుంటా లే" అంటూ వారిని పంపించివేశాడు.

దోసెను లేపి బెల్లాన్నంతా తుడిచి ఓ ప్రక్క పెట్టి అక్కడే నడుం వాల్చాడు. నాగయ్యకు అలసట, దిగులు మిళితమైన ఆ యీ సంచ వచ్చింది. రెప్పలు క్రిందికి లాగుతుంటే చిన్న పనుసు తీశాడు.

3

"నిద్రగూళా వచ్చిందే మీకు...పొద్దువాలి పోతూవుంటే వెళ్ళి పిలవండి శెట్టిగారిని" అంటూ పార్వతమ్మ వచ్చి ప్రక్కన నిల్చోగానే వులిక్కిపడి పైకి లేచాడు నాగయ్య. కొందర కొందరగా ఓబయ్యను కేకవేసి చక్కా శెట్టి గారింటికి వెళ్ళాడు శెట్టిగారు కాఫీ త్రాగి తూగుటమ్మెలలో కూచుని చుట్ట కాల్చుకుంటున్నాడు."ఏం నాగయ్యా వస్తున్నా పదా" అంటూ పైకి లేచాడు.

తూకం ప్రారంభమైంది వరుసగా తూకం పడి రూపాయల నోటు తీసియిచ్చాడు శెట్టి. నాగయ్య వణుకుతూ ఆపది రూపాయలు తీసుకొని నాలుగు రూపాయల ఎర్ర జొన్నలు... నాలుగు రూపాయలు పలమనేరు రాగులూ తీసుకొని వచ్చి యింట్లో ఏడేశాడు. రవణ రెడ్డిగారిని పట్టుకొని గానుగ నాలుగు రోజులు బాడుక్కి యిమ్మన్నాడు. అది రెండు ఎండ్లు పోయిందని అడ్వాన్సు యిస్తే పేటలో రంగయ్య గానుగ దొరుకుతుందనీ చెప్పాడు. ఆ వెంటనే రంగయ్య దగ్గరి కెళ్ళి ఆయన చేతిలో ఒక రూపాయ పెట్టి నీ బాడుగను వూలల్లో పెట్టి యిస్తానని సందర్భం చెప్పి ఒప్పించి గానుగను తెచ్చి ,నిలపేయించాడు పాత పెనమవుంది కానీ అది అడుగు పోయింది. శెట్టిగా రింటికే వెళ్ళి సేద్యగానితో చెప్పి ఎలాగో సరిచేయించి పెట్టాడు. దోసుడు పారలు శిబ్బులూ అన్నీ సరిచేసుకొని గానుగ పొయ్యికి మట్టివేసి ఎడిపోయిన పొగగూడును సరమ్మత్తు చేసుకోవడానికి ఆ రోజంతా సరిపోయింది